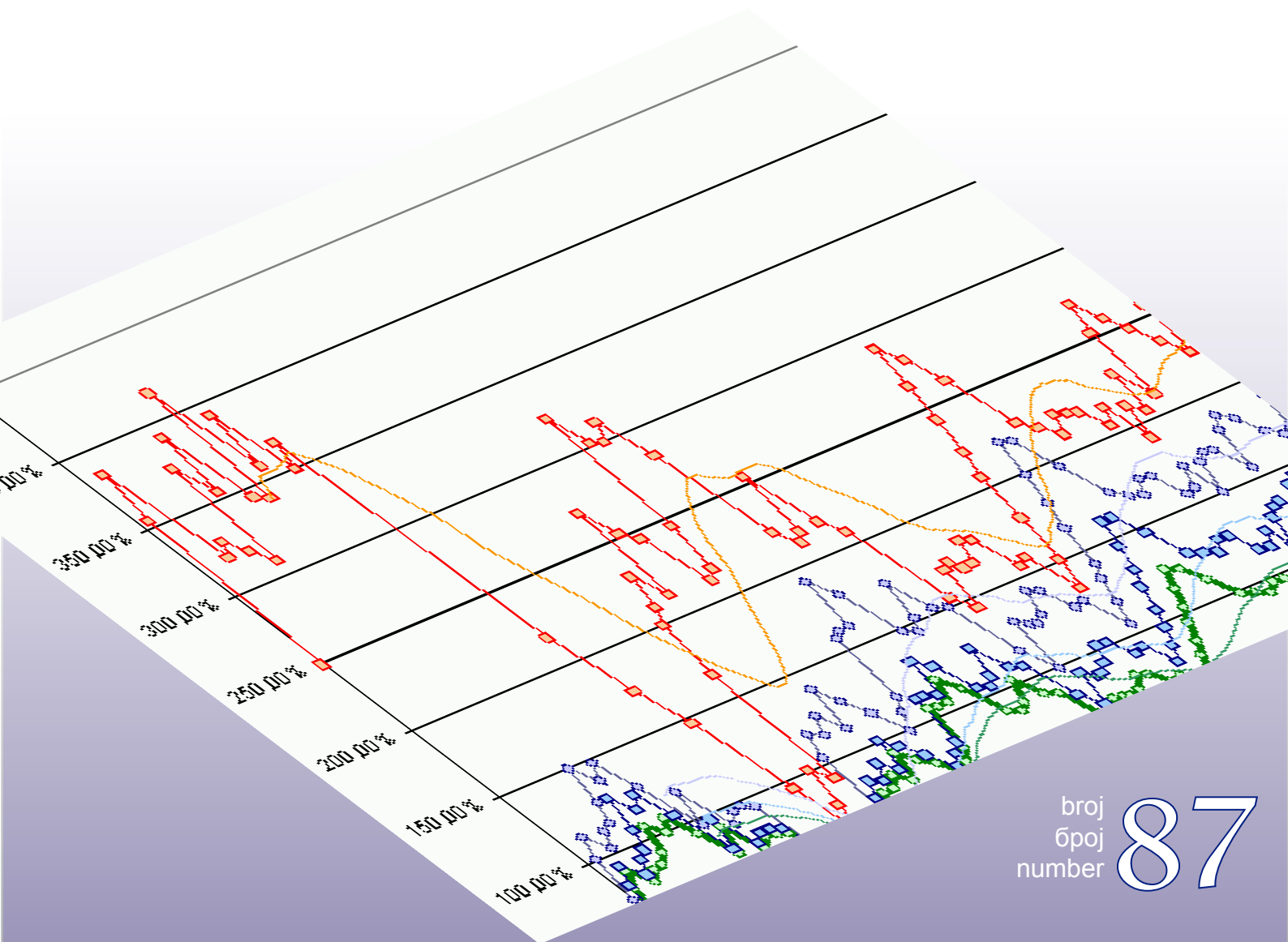

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

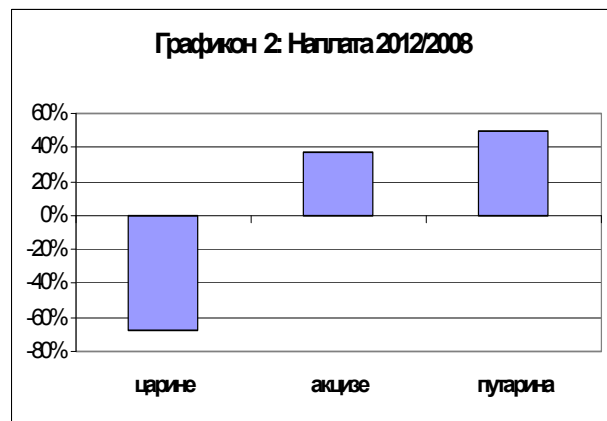
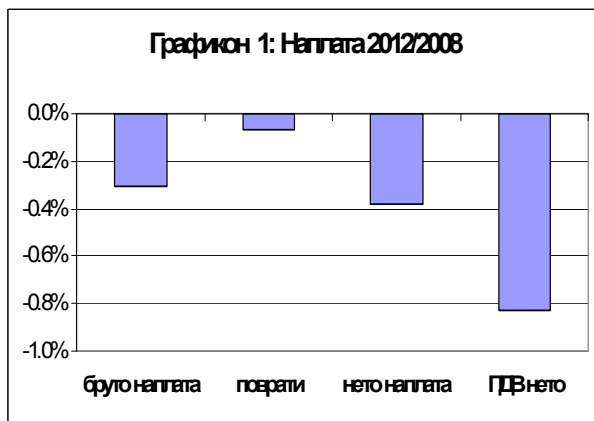
Oma Bilten

broj
број
number **87**

Уз овај број

У овом броју дајемо редовиту кварталну анализу наплате прихода од индиректних пореза. Главно обиљежје текућих трендова у наплати индиректних пореза у 2012. години јесу снажне мјесечне осцилације. Након раста прихода у августу дошло је до пада прихода, тако да је стопа раста са 0,9% пала на свега 0,05%. Осцилацијама у наплати највише доприносе приходи од акциза на цигарете и деривате нафте. Иако је ПДВ-е доминантан приход у структури прихода од индиректних пореза приходи од акциза, поготово на дуванске производе, из године у годину постају све значајнији. Удио прихода од акциза на дуван за

девет мјесеци 2012. износио је 15,3%, а на деривате нафте, са укљученом путарином, 14,1%. Стога, свака озбиљнија осцилација у овим приходима утиче и на укупне приходе. Нестабилност акциза има различите узроке. Код дуванских производа она је резултат политике малог броја великих тржишних учесника, а код деривата нафте углавном је посљедица законских рјешења која омогућавају диференцирано опорезивање по врсти деривата и намјени. Поређење са преткризном 2008.г. указује на негативне трендове наплате (Графикон 1), али и на ефекте спроведених политика у подручју индиректних пореза у подручју царина и акциза/путарине (Графикон 2). У овом броју доносимо и анализу пореског оптерећења деривата нафте у регији, те ефекте политике опорезивања имовине у чланицама ЕУ, као стратешке мјере која треба допринијети фискалној консолидацији чланица и економском опоравку и расту.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Наплата прихода од индиректних пореза, јануар – септембар 2012	2
Порески третман деривата минералног уља у БиХ и у земљама окружења са освртом на недавна дешавања у овој области у ЕУ	8
Опорезивање имовине у ЕУ са освртом на БиХ	12
Из активности Одјељења	18
Консолидовани извјештаји: ЈР, Институције БиХ, ентитети	19

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Тошић, проф. англистике

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Наплата прихода од индиректних пореза, јануар – септембар 2012

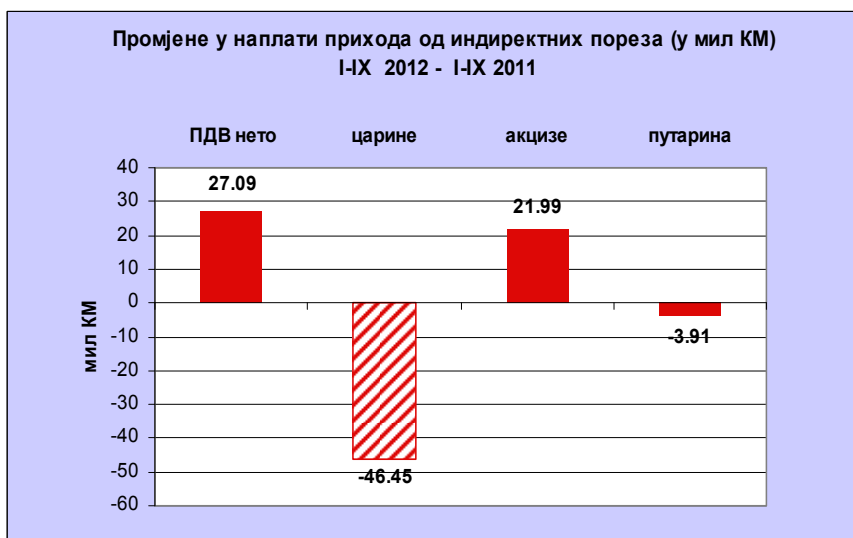
(припремила: др. сц. Динка Антић)

Према прелиминарном извјештају за период јануар - септембар 2012. УИО је наплатила по одбитку поврата укупно 3,669,7 млрд КМ прихода од индиректних пореза. Мјесец септембар 2012.г. је донио пад нето наплате прихода од индиректних пореза од 6%, што је кумулативни раст од 0,9% на нивоу од осам мјесеци 2012. свело на свега 0,05%, значајно удаљивши наплату прихода од априлских пројекција Одјељења (Графикон 1).

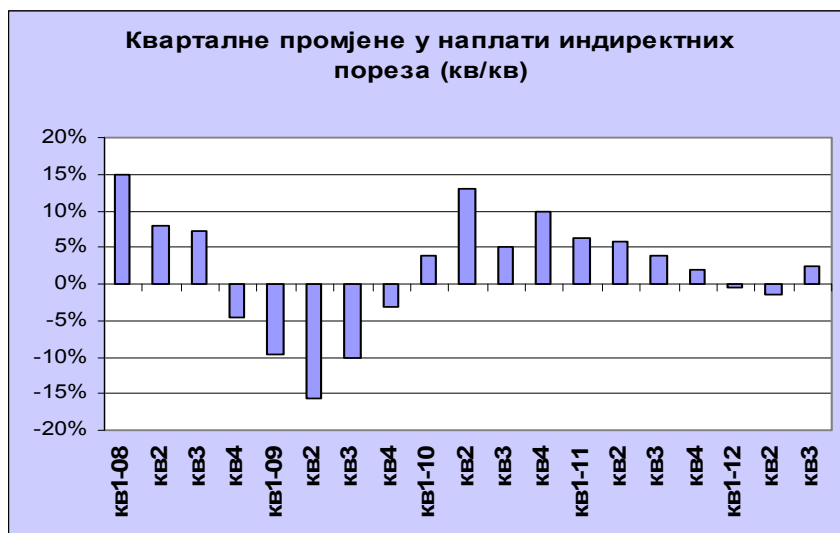
Графикон 1

Посматрано по врстама прихода раст је забиљежен код нето прихода од ПДВ-а од цца 27 мил КМ, те код прихода од акциза од 22 мил КМ. Пад прихода је забиљежен код царина (46 мил КМ) и прихода од путарине 3,9 мил КМ (Графикон 2).

Графикон 2

Ипак, поређење наплате у 2012. и 2011. по кварталима даје другачију слику текућих трендова (Графикон 3). Традиционално приходи од индиректних пореза су већи у другом полугодишту фискалне године. Међутим, у 2011.г. је било обрнуто с обзиром на успоравање раста економије у другом дијелу године и укидање царинског евидентирања у четвртном кварталу. Резултат тога је да је наплата прихода у трећем кварталу 2012. већа него у истом кварталу 2011.

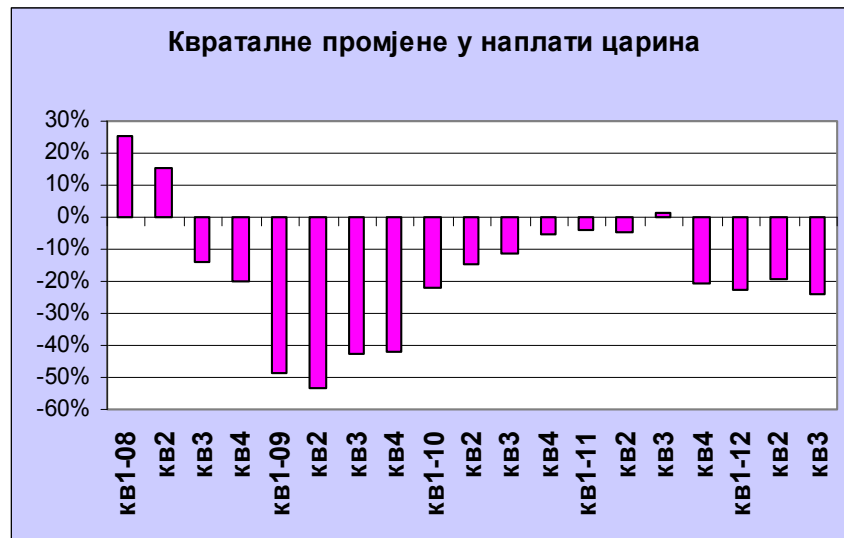
Графикон 3

Трендови по врстама

	IX 2012 / IX 2011	Кумулатив I-IX 2012/ I-IX 2011
царина	-26,96%	-22,18%
ПДВ	-6,18%	1,18%
акцизе	-6,77%	2,34%

Царине

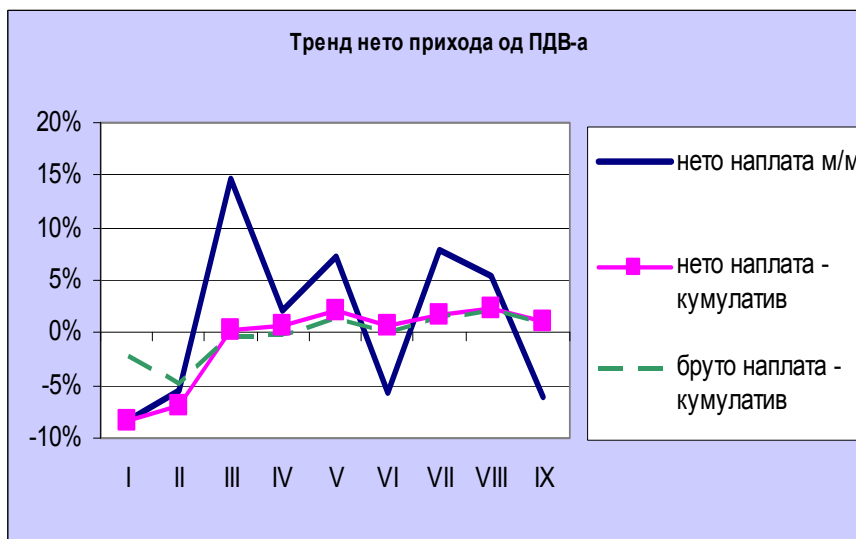
Снажан пад прихода од царина у 2012.г. углавном је резултат укидања царинске евиденције, а, у мањој мјери, и спровођења пете фазе смањења или укидања царина на увоз добара поријеклом из ЕУ (Графикон 4). С обзиром да је до укидања царинске евиденције дошло почетком четвртог квартала 2011., од октобра 2012. се очекује стабилизација прихода од царина.

Графикон 4

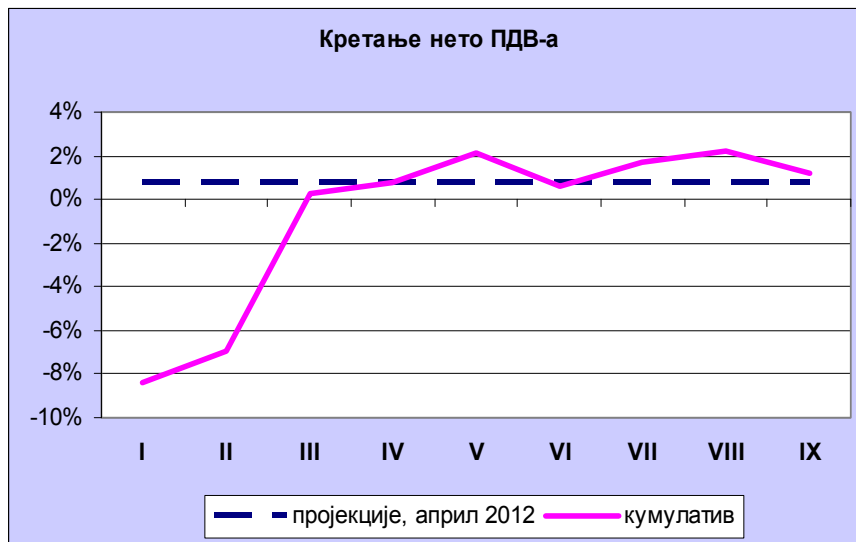
ПДВ

У септембру је наплаћено 6% нето прихода од ПДВ-а мање него у истом мјесецу 2011., што је кумулативни нето раст ПДВ-а смањило на 1,18% (Графикон 5). Међутим, како је, према прелиминарном извјештају, на дан 30.9. евидентирано 16 мил КМ прихода који нису могли у том моменту бити усклађени са пријавама индиректних пореза може се очекивати побољшање трендова код ПДВ-а након објаве коначног извјештаја за септембар 2012.

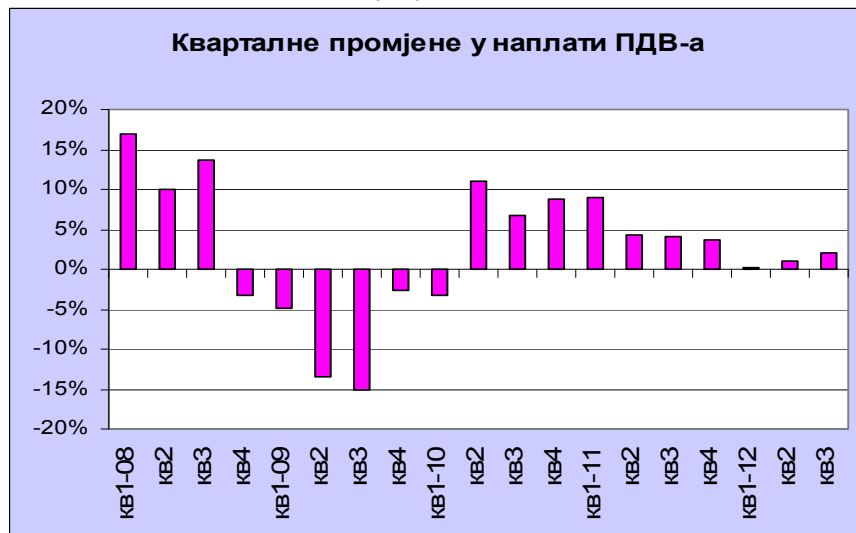

Графикон 5

Кумулативни раст нето прихода од ПДВ-а је за 0,28 п.п. изнад годишњих пројекција Одјељења из априла 2012.г. (Графикон 6). Поређење наплате по кварталима указује на растући тренд (Графикон 7).

Графикон 6

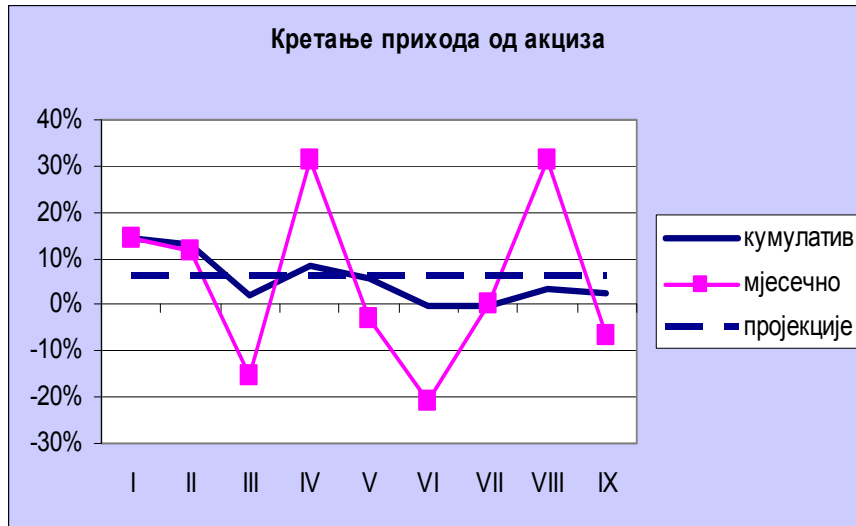
Графикон 7

Поврати ПДВ-а у периоду јануар-септембар 2012 су већи за 1% у односу на исти период 2011, с тим да су поврати обвезницима већи за 3,16%, док су поврати међународним организацијама и пројектима већи за 11,5%.

поврати	I-IX (мил КМ)					2012/2011	2012/2008
	2008	2009	2010	2011	2012		
обвезницима	624.6	503.6	474.7	569.0	587.0	3.16%	-6.02%
међународним пројектима и организацијама	26.2	46.6	50.1	69.5	61.5	-11.54%	134.52%
остали поврати	4.6	4.4	6.9	11.1	7.6	-32.01%	63.49%
укупно	655.5	554.6	531.8	649.7	656.1	0.99%	0.09%

Акцизе

Пораст прихода од акциза у периоду јануар-септембар 2012. одступа од годишњих пројекција Одјељења за 4,3 п.п. Разлог томе је мањи пораст прихода од акциза на цигарете од очекиваног и значајан пад прихода од акциза на увезене деривате нафте. Кретање ових прихода је постало крајње непредвидиво због снажних мјесечних осцилација у наплати. (Графикон 8).

Графикон 8

Графикон 9

Поређење наплате по кварталима 2012. у односу на исти квартал 2011.г. (Графикон 9) указује на снажан раст прихода од акциза у трећем кварталу 2012.г., који је резултат пораста наплате акциза на дуван (Графикон 10). Мађутим, пораст акциза на дуван ипак је испод пројектованог због пословних политика водећих компанија, али и неусклађених законских рјешења која фаворизују фино резани дуван. Грађани, у циљу избегавања високо опорезованих фабрички произведених цигарета, прибјегавају кориштењу цигарета направљених у "домаћој радиности" од резаног дувана. **Усклађивање опорезивања фино резаног дувана са стандардима ЕУ требало би да доведе до смањења употребе мање**

опорезованих супститута, чиме би се смањио простор за легално избјегавање пореза, а тиме и легална пореска евазија¹.

Графикон 10

Преглед кретања мјесечне наплате акциза у септембру 2012. указује на пад наплате акциза на домаће цигарете, кафу и увезене деривате нафте. На нивоу периода јануар-септембар 2012. наплата акциза је побољшана код већине акцизних производа, осим код увезених деривата.

	IX 2012 / IX 2011	Кумулатив I-IX 2012/I-IX 2011
укупно дуван	-4,94%	5,63%
дуван увоз	15,22%	7,69%
дуван домаћи	-32,50%	1,09%
деривати нафте	-9,06%	-3,09%
увозни	-17,59%	-9,42%
домаћи	0,75%	6,21%
кафа	-16,06%	6,65%
алкохол, пиво	3,49%	1,42%
путарина	-9,61%	-2,75%
увозни деривати	-14,69%	-4,77%
домаћи деривати	-3,01%	0,53%

Континуирани негативни трендови наплате акциза и путарине на увезене деривате заврјеђују посебну анализу. У периоду јануар – септембар 2102 забиљежено је повећање количина домаћих деривата који су стављени у промет од 6% у односу на 2011.г.. Тај раст количина кореспондира расту прихода од акциза и нешто нижем расту путарине, с обзиром да је дио количина дизела испоручених од стране Рафинерије рудницама, термоелектранама и жељезницама ослобођен плаћања путарине. С друге стране, примјетно је значајно одступање кретања увезених количина лож-уља у односу на стандардну сезонску шему која подразумијева повећања увоза у зимским мјесецима. Наиме, у периоду март-јуни 2012.г. забиљежен је неуобичајено велики пораст увоза лож-уља, а потом нагло смањење у јулу и августу. У сваком случају значајан пад прихода од акциза на увоз деривата, дивергентна кретања у односу на увезене количине, те промјене у структури увоза захтијевају дубљу анализу и адекватан одговор УИО и фискалних власти у смислу смањења простора за злоупотребе и преваре.

¹ Обавеза усклађивање је прописана новим Законом о акцизима из 2009. у члану 21. став (8).

Порески третман деривата минералног уља у БиХ и у земљама окружења са освртом на недавна дешавања у овој области у ЕУ

(аутор: Александар Ескић, макроекономиста у Одјељењу)

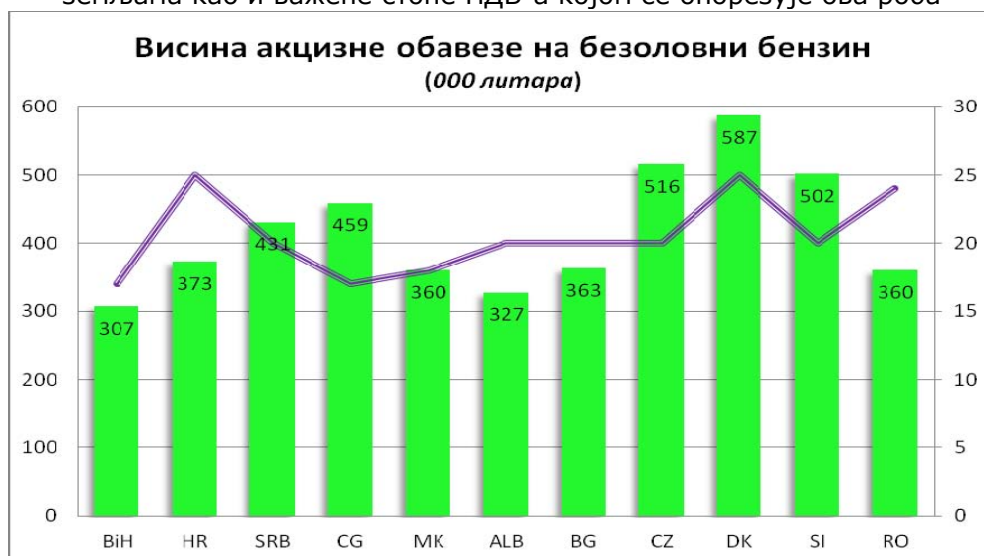
Увод

Предмет овог чланка је анализа кретања стопа акцизних обавеза на два најзаступљенија деривата минералног уља; безоловног бензина и дизела. У фокусу се налазе земље окружења као и неке од земаља Европске уније. Анализа је извршена на основу доступних информација о висинама стопа акцизних обавеза које су у највећем броју случајева уређене националним законима о акцизама. Неодвојиви дио приликом анализе ових обавеза је и важећа стопа ПДВ-а којом се опорезује промет посматраних деривата што чини највећи дио укупног пореског намета на њихову употребу. Посебан изазов представља упоредна анализа обзиром да су веома честе промјене у пореском третману деривата минералног уља (као и стопа ПДВ-а) у различитим земљама тако да податке представљене у овој анализи треба узети са одређеним степеном резерве².

Анализа висине акцизне обавезе на безоловни бензин и дизел

Што се тиче Босне и Херцеговине, укупан износ акцизне обавезе на одабране деривате минералног уља дефинисан је Законом о акцизама БиХ и она је стабилна од половине 2009. године. Важно је истакнути да се укупна акцизна обавеза на ове деривате састоји од три дијела: акцизе - 0,35 КМ/л за безоловни бензин и 0,30 КМ/л за дизел, накнаде за путеве - 0,15 КМ/л и накнаде за аутопутеве - 0,10 КМ/л. Тако имамо да укупна акцизна обавеза за литар безоловног бензина износи 0,60 КМ док за литар дизела износи 0,55 КМ. Важећа стопа ПДВ-а је 17%.

Графикон 1: Преглед висине акцизне обавезе за безоловни бензин по земљама као и важеће стопе ПДВ-а којом се опорезује ова роба

*) зелени ступци представљају висину укупне акцизне обавезе (лијева скала – у еврима)³, љубичаста крива линија представља стопу ПДВ-а (десна скала – у %) док испрекидана црвена стрелица представља износ минималне акцизне обавезе у ЕУ на посматрани дериват (лијева скала – у еврима)

² Пресјек анализе повезаних политика извршен је на дан 20.10.2012. године

³ Excise Duty Tables – Part II – Energy products and Electricity, European Commission, July 2012

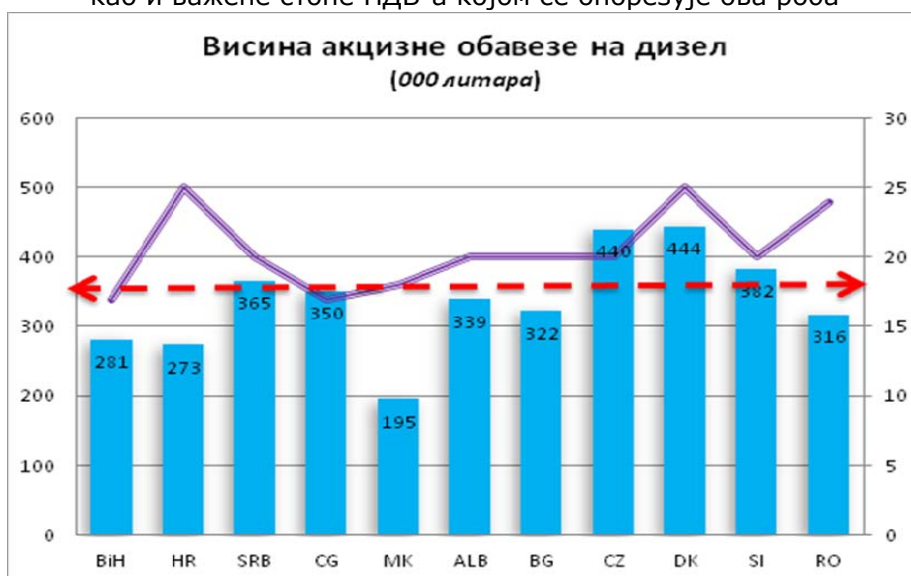
Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Из Графикана 1. се види да тренутно акцизно оптерећење безоловног бензина у БиХ не достиже минималне стандарде Европске уније (испуњење око 85%). Исто важи и за дизел што је представљено на Графикону 2. (испуњење око 85% такође).

У Хрватској је ситуација нешто динамичнија. Укупна висина акцизне обавезе уређује се Законом о трошаринама и до 18.10.2012. године износила је 2,95 Кн/л за безоловни бензин тј. 2,05 Кн/л за дизел (гасно уље које се користи као погонско гориво). Приходи од акциза на деривате минералног уља константно падају тако да су они за првих 8 мјесеци текуће године пали за преко 5% у односу на исти период претходне године док је овај пад био још израженији у току 2011. године (14%)⁴. Од 18.10.2012. године висина акцизне обавезе се промијенила у смјеру да се додатно оптеретио дизел – 2,20 Кн/л (потпуно испуњење минималног стандарда ЕУ) уз истовремено растерећење безоловног бензина 2,85 Кн/л (испуњење минималног стандарда ЕУ у висини од 83%). На овај начин се смањила и разлика између пореског третмана ова два деривата. Важећа стопа ПДВ-а је 25%.

Фискалне власти Србије су се определијиле за нешто другачији приступ овој проблематици. Један од главних разлога тог специфичног рјешења је изражен пад вриједности домаће валуте у односу на евро у протеклом периоду, као и амортизовање утицаја наглих промјена цијене деривата минералног уља на свјетском тржишту.

Графикон 2: Преглед висине акцизне обавезе за дизел по земљама као и важеће стопе ПДВ-а којом се опорезује ова роба

*) плави ступци представљају висину укупне акцизне обавезе (лијева скала – у еврима), љубичаста крива линија представља стопу ПДВ-а (десна скала – у %), док испрекидана црвена стрелица представља износ минималне акцизне обавезе у ЕУ на посматрани дериват (лијева скала – у еврима)

До 01.10.2012. године висина акцизне обавезе на дизел износила је 37,07 дин/л док је на безоловни бензин износила 49,60 дин/л. Важећим законским рјешењем предвиђена је индексација динарског износа акциза са годишњим индексом потрошачких цијена у календарској години која претходи години у којој се усклађивање врши према подацима републичког органа надлежног за послове статистике. Уколико дође до повећања произвођачких цијена деривата минералног уља, Влада може привремено смањити износе

⁴ Извор: Министарство финансија Републике Хрватске

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

акцизе за износ повећања ових цијена, с тим да ово смањење не може бити веће од 20% од последње објављених износа акциза утврђених на овај начин. Примјер за то наводимо Одлуку о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте која је ступила на снагу 01.05.2012. године. Нови износ акцизних обавеза, који је важио све до 05.08.2012. године, био је 48,10 дин/л за безоловни бензин и 35,57 дин/л за дизел⁵. Од 05.08.2012. године висина акцизне обавезе је враћена на пређашњи ниво тј. за период прије 01.05. – Одлука о престанку важења Одлуке о привременом смањењу износа акциза на деривате⁶. Од 01.10.2012. године у примјени је нова стопа акцизне обавезе на дизел и износи 42 дин/л док је за безоловни бензин остала на истом нивоу од 49,6 дин/л чиме у потпуности испуњава минималне стандарде ЕУ за оба деривата. Важећа стопа ПДВ-а је 20%.

Црна Гора има тренутно највише стопе опорезивања посматраних деривата од свих држава у региону. Износ акцизне обавезе за безоловни бензин износи 0,459 евра/л, а за дизел износи 0,350 евра/л чиме у потпуности испуњава минималне стандарде ЕУ⁷. Важећа стопа ПДВ-а је 17%. За разлику од Црне Горе, у Македонији постоји највећи јаз између опорезивања безоловног бензина и дизела. Важеће стопе износе око 22 ден/л за безоловни бензин (у потпуности испуњава минималне стандарде ЕУ) и око 12 ден/л за дизел (испуњава минималне стандарде ЕУ у висини од 59%). Важећа стопа ПДВ-а је 18%. Што се тиче Албаније, висина акцизне обавезе за безоловни бензин и дизел је једнака и износи 37 лек/л. Међутим, укупна акцизна обавеза се састоји од саме акцизне обавезе, пореза на CO₂ који се плаћа у износу од 3 лек/л за дизел и 1,5 лек/л за безоловни као и додатног пореза од 7 лек/л за обе врсте деривата. Тако имамо да у случају дизела Албанија у потпуности испуњава минималне стандарде ЕУ док је за безоловни бензин тај показатељ на нивоу од 91%. Важећа стопа ПДВ-а је 20%.

Енергетска директива ЕУ

Остале земље ЕУ наравно у потпуности испуњавају минималне стандарде уз изузетак Румуније и Бугарске које су на корак од тога у случају дизела. Основна сврха код опорезивања деривата је да се постигну приоритетни циљеви у борби против климатских промјена, унапређење енергетске ефикасности и стимулисање обновљивих извора енергије, као и осигурање фер конкуренције на унутрашњем тржишту. Како би се ово постигли, Европска комисија је израдила приједлог опорезивања на основу објективних критерија – емисије CO₂ и енергетске вриједности (садржаја)⁸. Предности на страни овог приједлога су: уједначеније опорезивање енергетских производа, дата могућност потрошачима да добију конзистентан сигнал у виду висине новчане обавезе како би се наградило смањење емисије и уштеда енергије. Исто тако, дупло опорезивање и преклапање са ЕУ трговинском шемом (емисија CO₂) биће уклоњено уз истовремену промоцију употребе одрживих биогорива и производа од биомасе.

Другим ријечима, порези на активности које узрокују загађење су најозбиљнији кандидати да преузму примат у односу на опорезивање рада како би се подржао привредни раст и конкурентност. Овим далекосежним мјерама се планира дати дуг транзициони период до 2023. тј. 2025. године. Исто тако, Комисија намјерава да истраје на придржавању 'принципа пропорционалности' (вид. Оквир) уз истовремено постепено уједначавање опорезивања бензина и дизела.

⁵ Службени гласник Републике Србије 43/12

⁶ Службени гласник Републике Србије 76/12

⁷ Овај Закон је у примјени од марта 2011. године

⁸ EP Report on Energy Taxation Proposal, Strasbourg, April 2012

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Протокол о примјени принципа субсидијарности и пропорционалности (амстердамски споразум)

Примјена принципа субсидијарности и пропорционалности треба поштивати опште мјере и циљеве Уговора о оснивању ЕУ, посебно у погледу потпуног испуњавања *acquis communautaire* и институционалне равнотеже. Ово не би требало утицати на принципе развијене од стране Суда правде у смислу односа између националног права и права Заједнице, и треба узети у обзир члан Ф(4) Споразума ЕУ према којем 'Унија треба себи обезбиједити средства потребна за достизање циљева и споровођење политика'. Разлози на којима се заснива сваки предложени правни акт ЕУ морају бити предочени тако да укажу на који начин подржавају принципе субсидијарности и пропорционалности, као и разлоге на основу којих се доноси закључак да се неки циљ ЕУ може боље остварити дјеловањем ЕУ морају бити поткријељени квалитативним и, уколико је могуће, квантитативним индикаторима. Принцип пропорционалности је изведен из њемачког права, и по први пут је утицао на право ЕУ 1970. године. Од тада овај принцип је постао један од фундаменталних принципа правних обичаја (али и судске праксе) развијених од стране Европског суда правде. Он представља гарант против неограничене употребе законодавне и административне моћи и сматра се нешто попут правила "здравог разума" према којем административна власт може дјеловати до те мјере која је потребна за постизање њених циљева.

Закључак

Из ове кратке анализе може се закључити да се веома много пажње поклања опорезивању деривата минералног уља у савременом свијету. Главне тенденције су постепено уједначавање пореског третмана дизела и безоловног бензина (у неким земљама употреба оловног моторног бензина је забрањена), објективизирање критерија на основу којих се врши опорезивање ових роба као и различити приступи и мјере које воде очувању вриједности прикупљене акцизе усљед инфлаторних притисака. Информације ради, само у протеклих 6 мјесеци, готово све земље у окружењу су мијењале своје прописе којим се дефинише висина укупне акцизне обавезе. Од земаља чланица ЕУ ту убрајамо Шпанију, Ирску, Кипар, Латвију, Португал и Словенију. Измјена било којег елемента повезаних политика који се односи на промет и опорезивање деривата минералног уља има велику тежину и рефлектује се на ниво прикупљених прихода који опет, управо због своје значајности у укупним приходима, заслужују велику пажњу фискалних власти било које земље.

Опорезивање имовине у ЕУ са освртом на БиХ

(пише: Александра Регоје, макроекономиста у Одјељењу)

Увод

Европа још увијек није превазишла утицаје рецесије из 2008-2009. године те посљедичне дужничке кризе. Незапосленост још увијек расте, а стопе инфлације превазилазе дугорочне просјеке. Док је на почетку 2011. године забиљежен највећи привредни раст након кризе, економија Европске уније забиљежила је пад у посљедњем кварталу године усљед снажног раста цијена горива, успоравања раста свјетске економије и ефеката ескалације дужничке кризе у неким чланицама⁹. Ипак је, с обзиром на позитивна кретања на почетку 2011. године, на нивоу цијеле забиљежен раст од 1,5%. Према прољећним пројекцијама Европске комисије, ове године се очекује нулти раст реалног бруто друштвеног производа у ЕУ-27, те пад истог у Еурозони (-0,3%).

Мада ниједна земља није била имуна на рецесију, путеви опоравка доста су различити. Раст свјетске трговине у 2010. години помогао је опоравак извозно оријентисаних земаља. Временом је овај фактор губио на значају, а у први план долазе мјере фискалне консолидације. Имајући у виду озбиљност економске ситуације, **потребно је размотрити облике опорезивања који највише погодују расту и опоравку привреде**. У економској теорији се сматра да порези на непокретну имовину најмање нарушавају путању економског раста, док иза њих слиједе порези на потрошњу. Порези на доходак и добит имају највећи штетни учинак.

У наставку су описани текући изазови пореске политике у Европској унији, са посебним освртом на порезе на имовину. Приликом анализирања актуелне пореске политике у ЕУ незаобилазна је тема опорезивања имовине, с обзиром на стабилност и предвидивост ових прихода, као и релативно ниске штетне учинке на привредни раст у поређењу са другим облицима опорезивања. Такође је дато поређење значаја прихода опорезивања од имовине у финансирању појединих чланица Европске уније и Босне и Херцеговине, као и актуелни преглед законодавства опорезивања имовине у нашој земљи.

Актуелни изазови пореске политике у ЕУ

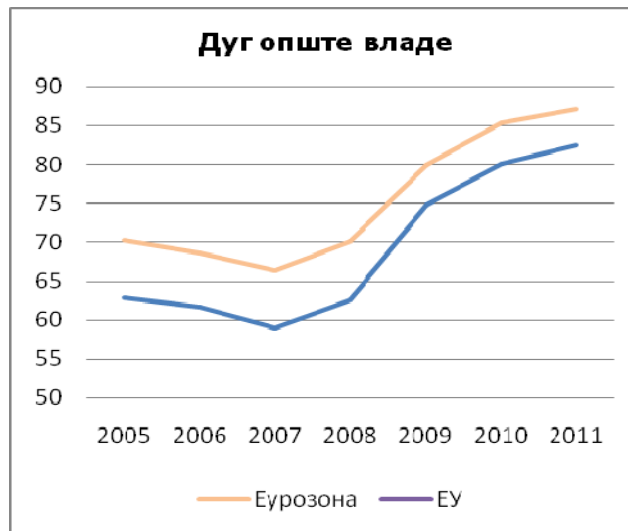
Криза јавног дуга далеко је од краја. Бројне земље су забиљежиле снажан раст јавног дуга у протеклих неколико година. Раст је донекле посљедица мјера стимулисања привреде у условима економске кризе, али је у много већој мјери узрокован падом јавних прихода. У периоду од 2008. до 2011. године је дуг опште владе ЕУ-27 порастао за 20 процената бруто друштвеног производа (БДП), док је у Ирској и Грчкој у истом периоду порастао за преко 50 процената. Заједно са Италијом и Португалом то су, уједно, и земље које имају највећи дуг у односу на БДП (преко 100% у 2011. години). Са друге стране, чланице са најнижим удјелом дуга у БДП-у су Естонија, Бугарска и Луксембург (испод 20%), али су и оне забиљежиле раст истог у поментом периоду.¹⁰ У наредном периоду очекује се наставак тренда раста дуга. Процјењује се да ће ове године досећи износ од 86% БДП-а у ЕУ-27, те 92% БДП-а у Еурозони. У 2013. години очекује се даљи раст истог за 1 процентни поен у оба подручја.¹¹

⁹ Пад БДП-а од 0,3%. и у ЕУ и Еурозони, $q-o-q$

¹⁰ Eurostat database, General government gross debt (% of GDP), 1.10.2012.

¹¹ European Economic Forecast, Spring 2012, European Economy 1/2012

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Графикон 1

Раст дуга захтијева фискалну консолидацију. Снажан раст јавног дуга у условима финансијске нестабилности и ниског економског раста доноси ризике солвентности, ограничења у вођењу фискалне политике, а може негативно утицати и на услове позајмљивања. У исто вријеме бројне земље су изложене тзв. „*age-related*“ притисцима, односно расту јавних расхода на пензије и социјално осигурање, што додатно усложњава проблеме финансирања. Смањење јавног дуга захтијева побољшање буџетских биланса. Фискална консолидација подразумијева мјере и на страни прихода и расхода. Једна од препорука Европског савјета из марта ове године¹² и Годишњег прегледа економског раста (*Annual Growth Survey*) је потреба „скретања“ пореског оптерећења са радне снаге, које дестимулише економски раст, у правцу опорезивања потрошње и имовине.

Чланице Европске уније се тренутно суочавају са двије основне врсте изазова у оквиру пореске политике, а то су:

- I. Борба против пореских превара и евазије, смањење тзв. пореског јаза¹³ и побољшање ефикасности убирања пореза.
- II. Побољшање пореске структуре у служби тзв. *growth-friendly* система, што подразумијева узимање у обзир утицаја појединих врста пореза на економски раст.

„Европски савјет позива земље чланице ЕУ да, гдје је то могуће, преиспитају своје пореске системе са циљем да се постигне више ефикасности, и то кроз укидање неоснованих изузећа, ширење пореске основице, пребацивање пореског оптерећења са рада, побољшање ефикасности наплате и путем борбе против утаје пореза.“

European Council, Conclusions, March 2012

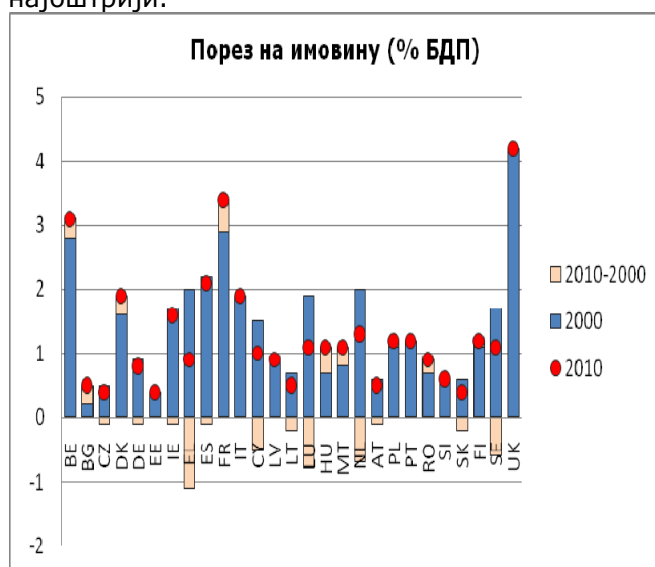
¹² European Council conclusions, 1-2 March 2012 (EUCO 4/1/12 REV 1)

¹³ Више о могућности повећања ефикасности ПДВ-а кроз смањење тзв. *compliance* јаза у билтену бр. 83
Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

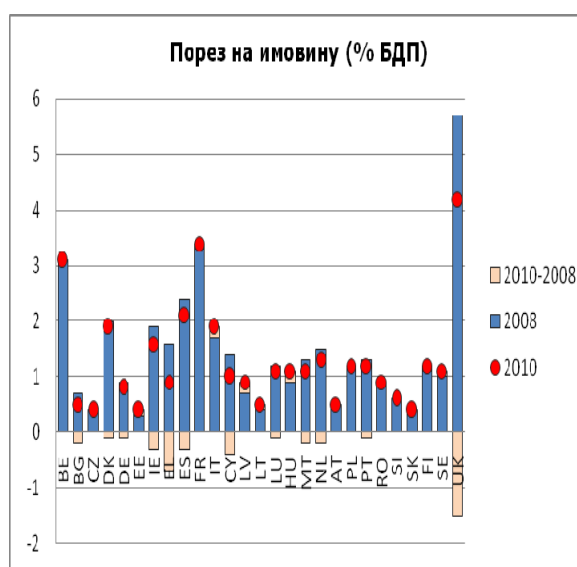
Опорезивање имовне у функцији вођења фискалне политике

С обзиром на потребу бројних земаља за новим извором прихода, те чињеницу да су порези на имовину релативно ниски у великом броју њих, у неким случајевима раст ове врсте оптерећења може бити погодан извор финансирања владе. Штавише, након што се успостави систем опорезивања имовине, процјењује се да су трошкови њиховог администрирања релативно ниски а да обезбјеђују стабилне изворе прихода.

Графикон 2. приказује удио пореза на имовину у бруто друштвеном производу земаља ЕУ и то у 2000. и 2010. години. Види се да је прилично разнолик међу чланицама. Највећи је у Великој Британији, Француској и Белгији, а најмањи у Чешкој, Естонији и Словачкој (подаци за 2010. годину). Ако посматрамо динамику у наведеном периоду, видјећемо да је удио пореза у БДП-у највише порастао у Француској. Са друге стране исти је у значајном броју чланица опао, а ту посебно треба поменути Грчку, Луксембург и Холандију гдје је пад био најоштрији.¹⁴

Графикон 2

Графикон 3

Ситуација је другачија ако посматрамо промјене у „кризном“ периоду од 2008. до 2010. године (графикон 3). У том случају највећи пад овог показатеља забиљежиле су Велика Британија и Грчка.

Приликом анализе динамике пореза на имовину, треба имати на уму да они укључују двије подврсте које имају веома различите карактеристике и економске импликације. То су:

- ❖ Порези на пренос (промет) имовине,
- ❖ Периодични порези на непокретну имовину.

Порези на промет имовине

Порези на пренос (промет) имовине се наплаћују приликом трансакције имовином.¹⁵ Они не представљају стабилан извор јавних прихода, обзиром на значајне ефекте привредних кретања не само на цијене некретнина него и на број трансакција. Такође се поставља питање праведности ове врсте опорезивања, односно „кажњавања“ оних који чешће купују и продају некретнине од осталих. Уколико су порези на промет некретнина довољно велики да

¹⁴ Taxation trends in the EU, 2012 edition, table 2.2., p. 48

¹⁵ Треба напоменути да ова категорија не укључује само непокретну имовину.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

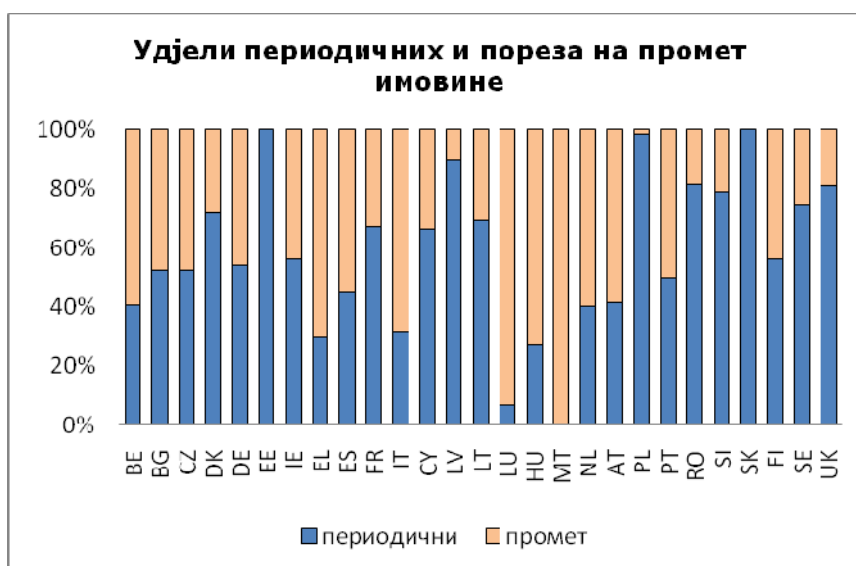
дестимулишу трансакције некретнинама, неравнотежа се са овог тржишта може пренијети и на тржиште рада, узроковајући слабу мобилност радне снаге.

Подаци из земаља које су осјетиле значајне ефекте кризе упућују на ризике ослањања буџета на ове приходе. У земљама које су претрпиле снажне ударе кризе: Грчкој, Ирској и Шпанији су годишњи нивои пореза на промет имовине пали за између 0,4% и 0,6% БДП-а у периоду од 2008. до 2010. године. То је највећим дијелом и узроковало пад укупних прихода на имовину приказан на графикону 3. У Великој Британији је овај удио опао за чак 1,5% БДП-а, али се то објашњава једнократним растом намета у 2008. години у банкарском сектору. Мада су удјели ових прихода у БДП-у значајно варирали у појединим чланицама, њихов просјек се није пуно мијењао на нивоу ЕУ-27.

Периодични порези на некретнине

Периодични порези на непокретну имовину обично се плаћају годишње од стране власника, а висина им је одређена вриједношћу имовине. Периодични годишњи порези на некретнине не карактеришу недостаци наведени код пореза на промет имовине. Приходи ове врсте опорезивања су стабилни и предвидиви. Могућност пореске евазије је знатно мања него код бројних других облика опорезивања. Треба, ипак, поменути и њихове основне недостатке. Ако посматрамо приходе од пореза на имовину у дугорочном периоду, поставља се питање да ли они „држе корак“ са цијенама некретнина. Треба имати на уму да пореске администрације у прошлости нису усклађивале пореску основу са актуелним вриједностима, углавном због високих трошкова таквог администрирања. Обично су, умјесто тога, рађене индексације вриједности.

Из графикана број 4. се види да су шаролики удјели периодичних и пореза на промет имовине у укупним порезима на имовину. Периодични порези чине 61,7%¹⁶ укупно прикупљених пореза на имовину у ЕУ-27 у 2010. години.¹⁷

Графикон 4

Удјели периодичних пореза у БДП-у појединих чланица такође значајно варира од ЕУ просјека (0,7%), и то од 3,4% БДП-а у Великој Британији до 0% БДП-а у Малти. Обзиром на

¹⁶ Аритметички просјек удјела периодичних пореза у порезима на имовину износи 57,8%.

¹⁷ Taxation trends in the EU, 2012 edition, tables 2.2.-2.4.

препоруке у погледу „*growth-friendly*” опорезивања, то указује да постоји простор за вођење фискалне политике путем повећања ових пореза у великом броју чланица. То, свакако, не би подразумијевало раст укупног пореског оптерећења, него смањење стопа на порезе који имају снажнији негативни утицај на привредни раст, као што су порези на радну снагу и добит. Италија је, на примјер, као земља која је у 2010. години имала највећу ITR¹⁸ на рад, скоро водила политику у том правцу. „Порески пакет из децембра 2012” (*December 2012 tax package*) укључује мјере у које су имале за циљ раст удјела пореза на имовину и потрошњу у укупним пореским приходима, те смањење пореза на рад.

Опорезивање имовине у БиХ

Босна и Херцеговина има знатно ниже учешће директних пореза и у пореским приходима и у БДП-у, него што је то случај у Европској унији.¹⁹ Учешће директних пореза Босне и Херцеговине у БДП-у је за око 9,6 процентних поена испод пондерисаног просјека ЕУ-27, док је удио директних пореза у пореским приходима (укључујући доприносе) чак за око 23,9 п.п. испод ЕУ просјека.²⁰ Стога не изненађује податак да је удио пореза на имовину БиХ у БДП-у (0,33% за 2011. годину) око четири пута мањи од одговарајућег просјечног показатеља за ЕУ.

Кратак преглед законодавства

Опорезивање имовине у БиХ је у надлежности различитих нивоа власти. Основне разлике у концепту и методама опорезивања имовине приказане су у Табели 1.

Табела 1: Концепти опорезивања имовине у БиХ

Елементи опорезивања	Федерација БиХ	Република Српска	Дистрикт Брчко
реформа опорезивања имовине	-	од 2012	од 2009
предмет опорезивања	покретна и непокретна имовина	непокретности = земљиште и све изграђено на њему	непокретности = земљиште и све изграђено на њему
пореска основица	површина објекта, запремина превозног средства, дужина пловила	тржишна вриједност непокретности	тржишна вриједност непокретности
фискални регистар	не	да	да
лична ослобађања	не	50 м ² + 10 м ² по члану домаћинства	до 25,000 КМ вриједности непокретности
опорезивање поклона и насљеђа	да	не	не
опорезивање преноса некретнина и права ²¹	да	не	не

Извор: Антић Д., „Финансије и финансијско право”, Паневропски универзитет „Апеирон”, Бањалука, април 2012, стр. 337.

У Федерацији БиХ је опорезивање имовине у надлежности кантона и локалних заједница. Приходи од пореза на имовину се или дијеле између кантона и припадајућих локалних заједница или у цијелости представљају приходе локалних заједница.

¹⁸ Имплицитна пореска стопа (*Implicit tax rate*)

¹⁹ Више о укупном и парцијалним фискалним оптерећењима у ЕУ и БиХ у билтену 39, а о поређењу директног опорезивања у билтену 44

²⁰ Подаци за 2010. годину, Еуростат и ОМА

²¹ Ради се од другом и сваком наредном преносу права и непокретности. Први пренос права располагања на непокретностима се опорезује ПДВ-ом

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Република Српска је 2008.г. донијела Закон о порезу на непокретности²² којим је извршена реформа опорезивања имовине у складу са међународном праксом. Надлежности за утврђивање пореских стопа су подијељене између Републике и локалних заједница, на начин да локална заједница утврђује висину пореске стопе, а Република законом прописује горње и доње границе распона у којем се требају кретати пореске стопе. Због слабог одазива грађана на позив за упис непокретности у фискални регистар примјена Закона је започела 2012. године. Новим Законом укинута су порези на насљеђе и поклон, те порез на промет непокретности и права.

Реформа опорезивања имовине у БиХ је започела у **Брчко Дистрикту** као пилот-пројекат под супервизијом међународног пројекта USAID TARA. Закон о порезу на некретнине²³, који је донесен 2007.г. подразумијевао је успоставу фискалног регистра и утврђивање тржишне вриједности некретнина. Стопу пореза на некретнине утврђује Влада Дистрикта сваке фискалне године. Од 2009.г стопа пореза износи 0,05%.²⁴

Литература

Антић Д., "Финансије и финансијско право", Паневропски универзитет "Апеирон", Бањалука, април 2012., стр. 322-340.

Taxation trends in the EU, 2012 edition

European Commission, Annual Growth Survey 2012, VOL. 5/5- Annex IV, Nov. 2011

European Council, Conclusions, March 2012

European Economic Forecast, Spring 2012, European Economy 1/2012

Из активности Одјељења

Прва сједница Управног одбора пројекта ЕУ „Изградња капацитета за компилирање рачуноводствених података опште владе и статистике јавних финансија“ одржана је 8. октобра 2012. године у Сарајеву.

Пројекат би требао да помогне БиХ да се суочи са изазовима европских интеграција у подручју фискалне статистике, у циљу поштивања обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању и имплементирања реформи потребних да се испуне захтјеви ЕУ из *acquis*.

Главни корисници пројекта су: Министарство финансија и трезора БиХ, Федерално министарство финансија, Министарство финансија Републике Српске, Дирекција за финансије Брчко Дистрикта, Одјељење за макроекономску анализу Управног одбора Управе за индиректно опорезивање и Централна банка БиХ.

Пројекат се финансира из програма IPA фондова ЕУ. Имплементатор Пројекта је међународни конзорцијум предвођен од стране Hulla & Co. Human Dynamics KG.

²² Закон о порезу на непокретности ("Службени гласник РС" бр. 110/08 и 118/09)

²³ Закон о порезу на некретнине ("Службени гласник Брчко Дистрикта" бр. 27/07 и 41/07)

²⁴ Више о опорезивању имовине у БиХ у Антић Д., "Финансије и финансијско право", Паневропски универзитет "Апеирон", Бањалука, април 2012

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Консолидовани извјештаји

припремила: Александра Регоје, макроекономиста у Одјељењу

Табела 1. (Консолидовани извјештаји: БиХ, ентитети, ЈР)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе од индиректних пореза које прикупља Управа за индиректно опорезивање на Јединствени рачун,
- трансфере са Јединственог рачуна УИО,
- приходе и расходе буџета институција Босне и Херцеговине,
- приходе и расходе буџета Федерације БиХ,
- приходе и расходе буџета Републике Српске*

Извјештај не укључује неусклађене приходе прикупљене на ЈР УИО.

**Обухваћено: (А) буџет Републике и ванбуџетска средства евидентирана у Главној књизи трезора РС, (Б) укупно ино-задужење за пројекте који се реализују преко општина и предузећа, (В) податке корисника буџета Републике који имају властите банковне рачуне (укључујући и неке јединице за имплементацију ино-пројеката формиране при министарствима)*

Консолидовани извјештај: ЈР, Институције БиХ, ентитети, 2012

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Укупно
Укупни приходи	418,2	402,4	532,5	503,0	501,9	541,0	519,9	570,5	3.989,5
Порези	382,4	357,6	455,6	440,0	460,7	441,2	484,6	508,9	3.531,0
Директни порези	23,4	27,8	58,3	40,5	34,4	28,9	29,1	28,9	271,2
Порези на доходак и добит	22,8	27,1	57,3	39,6	33,4	27,9	27,9	27,8	263,8
Порез на имовину	0,6	0,7	1,0	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	7,4
Индиректни порези (нето)	358,8	329,8	397,1	399,5	426,2	412,0	455,3	479,9	3.258,5
ПДВ	217,9	210,1	264,0	252,3	267,4	260,0	282,4	300,0	2.054,1
Акцизе	105,9	85,2	91,1	102,9	114,4	109,1	124,5	129,3	862,5
Путарина	21,2	19,0	20,6	22,7	23,9	23,5	27,0	29,6	187,5
Царине	12,6	14,5	20,1	20,1	19,1	18,0	19,7	19,6	143,7
Остали индиректни порези	1,2	1,0	1,3	1,5	1,4	1,4	1,6	1,4	10,8
Остали порези	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,3	0,3	0,1	1,3
Доприноси за социјално осигурање	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Грантови од страних влада и међународних организација	1,8	1,1	0,6	1,1	0,4	7,1	0,4	1,3	13,8
Непорески приходи	33,8	43,2	77,0	61,9	40,8	91,8	34,8	60,3	443,5
Трансфери од осталих буџетских јединица	0,2	0,5	-0,7	0,1	0,0	0,9	0,1	0,0	1,1

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Укупно
Укупни расходи	421,0	386,8	457,0	480,2	456,3	484,7	504,2	535,5	3.725,8
Текући расходи	416,5	382,3	453,2	475,3	450,4	468,8	490,1	524,9	3.661,4
Бруто плате и накнаде запослених	130,3	131,5	133,0	133,6	129,2	129,2	134,0	127,9	1.048,8
Издаци за материјал и услуге	13,3	17,2	26,2	29,4	27,6	31,8	23,9	24,6	194,1
Дознаке на име социјалне заштите	51,5	52,7	65,1	55,1	45,3	57,9	58,8	57,5	444,0
Издаци за камате	5,0	5,8	19,2	8,5	14,3	27,6	5,1	10,5	96,1
Издаци по основу камата у иностранству	4,2	4,4	9,7	7,3	9,8	20,7	3,1	7,3	66,5
Издаци по основу камата у земљи	0,8	1,4	9,6	1,2	4,5	6,9	2,0	3,2	29,6
Субвенције	2,2	2,4	4,0	13,8	6,1	8,4	17,8	15,7	70,5
Донације (нерезидентима)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Трансфери другим буџетским јединицама	40,9	39,9	39,9	51,1	47,6	51,5	46,3	69,4	386,6
Трансф. са ЈР (БД, кант, општине, фондови, дир. за цесте)	162,9	128,7	169,4	172,2	173,1	152,7	196,1	211,2	1.366,2
Други расходи	10,2	4,0	-3,6	11,7	7,2	9,7	8,0	7,9	55,0
Нето издаци за нефинансијску имовину	4,6	4,5	3,8	5,0	5,9	15,9	14,1	10,7	64,4
Издаци за нефинансијску имовину	4,7	4,9	4,3	5,3	6,2	17,7	14,6	11,4	69,0
Примици од нефинансијске имовине	0,1	0,4	0,5	0,3	0,3	1,8	0,5	0,7	4,6
Бруто/Нето оперативни биланс (приходи минус текући расходи)	1,8	20,1	79,3	27,8	51,5	72,2	29,8	45,6	328,1
Нето позајмљивање/задуживање (укупни приходи минус ук. расходи)	-2,8	15,6	75,5	22,8	45,6	56,3	15,6	35,0	263,6
Нето финансирање = (Минус) Нето позајмљивање/задуживање	2,8	-15,6	-75,5	-22,8	-45,6	-56,3	-15,6	-35,0	-263,6

Табела 1